

=empyria
consulting

PROCJENA IMPLEMENTACIJE UNGPBHR U BIZNIS SEKTORU BiH

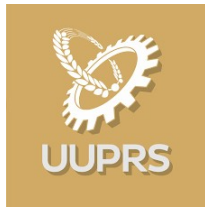
Finansira
Evropska unija

20 UNIJA POSLODAVACA
REPUBLIKE SRPSKE

Radimo zajedno!

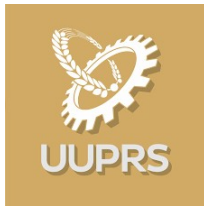
Jačanje zaštite ljudskih prava
u aktivnostima biznis sektora u BiH

Banjaluka, avgust 2024

Sadržaj

1. Uvod.....	3.
1.1. O projektu.....	3.
1.2. Metodološke napomene.....	3.
2. Desk research.....	5.
2.1. Procjena broja firmi i broja zaposlenih u BiH.....	5.
2.2. Najveći poreski dužnici.....	6.
2.3. Zdravstveno osiguranje zaposlenih.....	6.
2.4. Spoljnotrgovinska razmjena.....	7.
2.5. Zaštita prava iz rada – kolektivno osiguranje radnika.....	8.
3. Rezultati on-line istraživanja.....	10.
4. Zaključak.....	33.

1. UVOD

1.1. O projektu

Ovo istraživanje sprovodi se u okviru projekta “Jačanje zaštite ljudskih prava u aktivnostima biznis sektora u BiH”, koji realizuju Unija poslodavaca Republike Srpske u saradnji sa Udruženjem poslodavaca Federacije Bosne i Hercegovine, a uz finansijsku podršku Evropske Unije u Bosni i Hercegovini.

Cilj projekta je podizanje svijesti među poslodavcima i zaposlenima o važnosti poštovanja ljudskih prava u poslovanju, naglašavajući moralnu i zakonsku obavezu kompanija da djeluju u skladu sa međunarodnim standardima ljudskih prava. Poslodavci i zaposleni će biti edukovani o relevantnim međunarodnim standardima kao što su UN Guiding Principles on Business and Human Rights (UNGPBHR) i smjernice UN-a o poslovnom sektoru i ljudskim pravima. Isto tako bolje će se upoznati sa Poveljom o poštovanju ljudskih prava, kako bi razumjeli svoje obaveze i odgovornosti u zaštiti ljudskih prava tokom poslovnih aktivnosti.

Planirane projektne aktivnosti će poticati razvoj odgovornog poslovanja, postičući kompanije da preuzmu aktivnu ulogu u zaštiti ljudskih prava, ne samo unutar vlastitih okvira već i u svojim lokalnim zajednicama i šire. Kroz edukacije će se osigurati sistem praćenja i evaluacije napretka u implementaciji politika i praksi za zaštitu ljudskih prava unutar kompanija, omogućujući kontinuirano poboljšanje i prilagodbu strategija prema potrebama i izazovima.

Kao jedna od projektnih aktivnosti, predviđeno je istraživanje tržišta u BiH u cilju procjene implementacije UN globalnih principa poslovnih i ljudskih prava (**UNGPBHR**) u biznis sektoru u BiH.

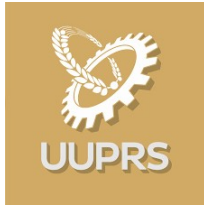
1.2. Metodološke napomene

Istraživanje upoznatosti i pridržavanja BiH firmi vezano za UNGPBHR sprovedo se putem:

Desk istraživanje (procjena broja firmi i broja zaposlenih u BiH firmama, procjena zaštite prava iz rada (plaćanje poreza i doprinosa za zdravstveno i penziono osiguranje sa naglaskom na najveće dužnike, procjena broja radnika bez zdravstvenog/penzionog osiguranja, obavezno kolektivno osiguranje radnika, zaštite na radu, trajanje radne sedmice, upotreba godišnjih odmora i bolovanja...) na bazi dostupnih podataka iz baza poreskih uprava, agencija za osiguranje, relevantnih istraživanja i brošura...

Zastupljenost reciklaže, cirkularne ekonomije i odgovornog resursnog i ekološkog poslovanja.

Procjena izvoza BiH firmi te struktura prema tržištima sa naglaskom na EU tržište (relevantno sa aspekta šire primjene UNGPBHR, kontrole UNGPBHR prema lancima snabdijevanja u kojima učestvuju BiH firme) – tržišne prilike za BiH firme.

Cijeneći specifičnosti i regulative koje definiše pravila i obaveze iz poslovanja u BiH, za potrebe istraživanja kreirana su 2, u velikoj mjeri slična, upitnika za preduzetnike i firme u Republici Srpskoj te Federaciji BiH. Tržišnim istraživanjem željelo se dobiti 100 odgovora od kontaktiranih BiH firmi a vezano za UNGPBHR teme. U cilju većeg stepena odgovora tj. prihvaćenih upitnika, izvršilo se prethodno telefonsko kontaktiranje potencijalnih ispitanika. Naručilac istraživanja uzeto je aktivno učešće u kontaktiranju svojih članica te drugih firmi u cilju većeg broja dobijenih odgovora. Tržišno istraživanje obavilo se putem desk istraživanja te programiranog on-line upitnika putem koga su dobijeni odgovori na pitanja iz domena:

- Upoznatost BiH firmi sa UNGPBHR (general awerenes)
- postojna radna mjesta
- nediskriminacija u zapošljavanju (manjine, rizične grupe)
- minimalni standardi rada, sigurnosti i zdravlja (zajednica i okoliš; radna mjesta i tržište)
- održivi razvoj i UNGPBHR u lancima vrijednosti
- Definisana ključnih istraživačkih područja
  - zaštita radničkih i ljudskih prava
  - zaštita na radu
  - vidovi osiguranja
  - stepen saznanja o UNGPBHR u lancima vrijednosti (kupci-dobavljači)

U saradnji sa naručiocem istraživanja definsala su se:

- anketna pitanja,
- ciljne grupe (poslodavci i institucije iz različitih sektora privrede proizvodnja, trgovina, finansije, usluge...),
- ciljne osobe kojima se šalju upitnici (menadžment firmi)

Priprema **on-line upitnika** podrazumijevala je programiranje otvorenih i zatvorenih pitanja te predistraživačko testiranje sa kreiranjem baze za prikupljanje podataka u realnom vremenu. Ispitanicima je omogućeno da sa putem dobijenog linka, sa jedne mail adrese odgovore samo na jedan upitnik. Ispitanici su imali mogućnost izmjene odgovora na već odgovoren upitnik u vremenu trajanja istraživanja, a sve u cilju mogućavanja što preciznijih odgovora.

Za dva kreirana upitnika (RS i FBiH) kreirane su nezavisne baze za prikupljanje podataka te omogućeno naknadno povezivanje dijelova baza koje se odnose na ista/zajednička pitanja.

DESK RESEARCH

2. Procjene broja firmi i radnika u BiH, zaposlenosti, poreskih dugovanja

2.1. Broj firmi i broj zaposlenih u BiH

Podaci¹ republičkog zavoda za statistiku pokazuju da je na kraju 2023 godine, u Republici Srpskoj, bilo registrovano 37.129 poslovnih subjekata.

Broj² zaposlenih radnika u Republici Srpskoj na kraju 2023 godini iznosio je 290.491 od čega muškaraca 153.961 i 136.530 žena. Promjena broja radnika u periodu 2019-2023 prokazana je na donjoj slici.

2.1. Завослени по полу *Employed persons by sex*

	2019	2020	2021	2022	2023	
УКУПНО	272 366	274 227	279 030	286 679	290 491	TOTAL
Мушкарци	149 449	149 593	151 329	153 311	153 961	Men
Жене	122 917	124 634	127 701	133 368	136 530	Women

Podaci³ federalnog zavoda za statistiku pokazuju da je sredinom 2023 godine, u FBiH bilo 2.150.054 stanovnika. Broj zaposlenih⁴ radnika u FBiH u maju 2024 godine iznosio je 793.506 radnika i to:

ZAPOSLENI U FEDERACIJI BiH PO SPOLU *EMPLOYMENT IN FEDERATION OF BiH BY SEX*

	Q 2023		IV 2024		V 2024		Indeksi <i>Indices</i>				
	ukupno <i>Total</i>	žene <i>Women</i>	ukupno <i>Total</i>	žene <i>Women</i>	ukupno <i>Total</i>	žene <i>Women</i>	V 2024 IV 2024		V 2024 Q 2023		
							ukupno <i>Total</i>	žene <i>Women</i>	ukupno <i>Total</i>	žene <i>Women</i>	
Ukupno zaposleni	541.261	238.477	546.825	243.505	548.795	244.711	100,4	100,5	101,4	102,6	<i>Total persons in employment</i>
Zaposleni u pravnim osobama	480.715	212.461	484.302	216.736	485.388	217.494	100,2	100,3	101,0	102,4	<i>Persons employed in legal entities</i>
Zaposleni u obrtu i srodnim djelatnostima	60.546	26.016	62.523	26.769	63.407	27.217	101,4	101,7	104,7	104,6	<i>Persons employed in trades and related activities</i>

Broj poslovnih⁵ subjekata-preduzetnici na kraju 2023 godine u FBiH bio je 56.962. Broj pravnih lica na kraju istog perioda bio je 67.477 od čega su 31.577 dijelovi pravnih lica (registrovane filijale/poslovnice isl.)

¹ https://www.rzs.rs.ba/static/uploads/bilteni/godisnjak/2023/04reg_2023.pdf, str 69.

² https://www.rzs.rs.ba/static/uploads/bilteni/rad/BiltenStatistike_Plata_Zaposlenosti_i_Nezaposlenosti_2024_WEB.pdf

³ <http://fzs.ba/>

⁴ <http://fzs.ba/wp-content/uploads/2024/07/8.2.5.pdf>

⁵ <http://fzs.ba/wp-content/uploads/2024/02/23.2.pdf>

Struktura⁶ radno sposobnog stanovništva u BiH na kraju 2023 godine prikazana je na sljedećoj slici.

RADNO SPOSOBNO STANOVNIŠTVO PREMA AKTIVNOSTI I SPOLU U BIH, 2023. (U HILJADAMA)^{*)}

Bosna i Hercegovina	Radno sposobno stanovništvo	Radna snaga			Osobe izvan radne snage
		Ukupno	Zaposlene osobe	Nezaposlene osobe	
2023.					
Ukupno					
Ukupno	2878	1377	1196	181	1501
15 - 24	369	92	64	28	277
25 - 49	1180	909	792	117	271
50 - 64	728	360	324	36	369
65+	601	16	16	•	585
Muški					
Ukupno	1404	840	748	91	564
15 - 24	190	61	44	17	128
25 - 49	602	541	488	53	61
50 - 64	355	227	206	20	128
65+	258	11	10	•	247
Ženski					
Ukupno	1474	537	447	90	937
15 - 24	179	31	21	10	148
25 - 49	577	368	304	64	209
50 - 64	374	133	117	16	241
65+	344	(6)	(5)	•	338

^{*)} ( ) podatak je manje siguran - koeficijent varijacije (CV) $10\% \leq CV < 20\%$
 • podatak je ekstremno nesiguran - koeficijent varijacije (CV) $CV \geq 30$

Od ukupnog broja radno sposobnog stanovništva u BiH (2.878.000), registrovana radna snaga broji 1.377.000. Od ovog broja, zaposlenih je 1.196.000 dok je broj nezaposlenih 181.000 (cca 13%).

2.2. Najveći poreski dužnici

Dugovanja pravnih lica i preduzetnika za poreze i doprinose rezultiraju i nemogućnošću ostvarivanja radnih prava zaposlenih u tim firmama. Prema javnim podacima poreske uprave Republike Srpske, 100 najvećih poreskih dužnika (pravna lica) na dan 31.05.2024. dugovalo je 252.984,975 KM od kojih su 3 najveća dužnika: Unis fabrika cijevi Derventa u stečaju (16.180.481 KM); Doboj putevi ad Doboj u stečaju (11.700.832 KM) te Nova DI Vrbas doo Banjaluka (10.452.979 KM).

100 najvećih dužnika poreza i doprinosa kod preduzetnika, na dan 31.05.2024. duguje 8.780.046 KM.

Prema podacima poreske uprave⁷ Federacije BiH na dan 31.03.2024., postoji 5051 dužnik (pravna lica i preduzetnici) sa dugom većim od 50.000 KM. Ukupna dugovanja za poreze i doprinose na navedeni dan pravnih lica i preduzetnika iznosila su 2,651.560.920 KM.

⁶ https://bhas.gov.ba/data/Publikacije/Bilteni/2024/NUM_00_2023_TB_1_BS.pdf

⁷ https://pufbih.ba/v1/public/upload/files/DUG%20PREKO%2050_000%20KM%20NA%20DAN%2031_03_2024_.pdf

2.3. Zdravstveno osiguranje zaposlenih

Prema podacima⁸ republičkog zavoda za statistiku, u Republici Srpskoj sredinom 2023 godine bilo je 1.114.819 stanovnika dok je prema podacima⁹ fonda PIO Republike Srpske, na dan 31.12.2023. bilo je registrovano 332.953 osiguranika, a prema sljedećoj teritorijalnoj organizaciji:

Табела 5.1 Регистровани осигураници на дан 31.12.2023.

Филијала	БЛ	БН	ДО	ПД	ИС	ТБ	УКУПНО
Осигураници	148.334	62.558	41.013	25.388	37.928	17.732	332.953

Prema podacima Zavoda¹⁰ zdravstvenog osiguranja i reosiguranja FBiH, procjenjuje se da u FBiH 13% građana nema zdravstveno osiguranje.

Struktura¹¹ osiguranih lica prema osnovu ostvarivanja zdravstvenog osiguranja u Republici Srpskoj prikazan je u sljedećim tabelama:

⁸ https://www.rzs.rs.ba/static/uploads/saopštenja/stanovnistvo/procene_stanovnistva/2013-2023/Procjene_Stanovnistva_2013_2023.pdf

⁹ <https://www.fondpiors.org/wp/wp-content/uploads/2024/05/%D0%98%D0%B7%D0%B2%D1%98%D0%B5%D1%88%D1%82%D0%B0%D1%98-%D0%BE-%D1%80%D0%B0%D0%B4%D1%83-%D0%B7%D0%B0-2023.-%D0%B3%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D1%83.pdf#%5B%7B%22num%22%3A93%2C%22gen%22%3A0%7D%2C%7B%22name%22%3A%22XYZ%22%7D%2C68%2C756%2C0%5D>

¹⁰ <https://zzofbih.ba/dokumenti-zavoda/#izvjestaji>

¹¹ https://www.rzs.rs.ba/static/uploads/bilteni/godisnjak/2023/29pio_2023.pdf, str. 551

29.1. Здравствено osiguranje Health insurance

	Осигурана лица (просјек) Insured persons (average)					Коришћење права у току године Utilization of rights during the year		
	укупно total	активни осигураници active insured persons	уживаоци осигурања из ПИО beneficiaries of insurance from PDI	лица ван радног односа unemployed persons	чланови породице носиоца осигурања family members of an insured person	привремена неспособност за рад temporary incapability for work		број издатих рецепата number of issued prescriptions
						број дана number of days	број случајева number of cases	
2001	1 117 012	201 982	158 997	163 740	592 293	...	...	...
2002	1 115 509	278 367	157 862	141 878	537 402	...	...	1 663 789
2003	1 171 064	283 537	161 120	160 553	565 854	...	...	2 550 879
2004	773 920	176 081	166 550	145 961	285 328	...	...	2 641 600
2005	804 885	180 204	175 364	146 809	302 508	175 890	((2 186))	2 965 389
2006	810 007	182 508	190 534	132 814	304 151	203 454	((2 575))	3 165 810
2007	943 375	205 669	204 088	191 746	341 872	279 746	((3 385))	3 856 078
2008	963 552	198 675	213 392	187 864	363 621	495 505	13 095	4 676 662
2009	1 025 518	251 831	217 372	172 782	383 533	599 156	19 149	5 185 817
2010	949 369	242 095	197 000	148 110	362 164	594 879	18 632	5 902 575
2011	932 877	219 316	202 051	151 171	360 339	559 761	15 253	6 303 610
2012	928 561	211 814	204 577	158 992	353 178	578 208	15 728	6 690 369
2013	910 958	202 413	205 663	167 130	335 752	473 978	9 467	6 636 527
2014	909 813	192 059	206 867	171 096	339 791	440 186	8 722	6 128 173
2015	910 055	191 583	214 574	176 631	327 267	528 964	10 187	6 573 847
2016	917 357	195 471	211 044	183 318	327 524	531 360	10 306	6 882 844
2017	913 275	229 442	213 809	166 209	303 815	564 691	10 712	6 908 239
2018	910 484	236 537	216 340	163 249	294 358	616 323	11 681	6 600 335
2019	907 770	244 993	218 838	158 532	285 407	707 084	13 898	6 288 653
2020	909 356	280 150	219 654	164 972	244 580	717 808	14 203	5 781 888
2021	857 133	261 313	239 267	148 629	207 924	702 536	15 343	5 740 406
2022	900 460	290 916	219 486	166 726	223 335	611 642	13 742	5 583 490

2.4. Spoljnotrgovinska razmjena

Bilans¹² robne razmjene i pokrivenost uvoza izvozom, u Republici Srpskoj iznosi 75,7%. Vrijednost izvoza bila je 2,778 milijardi EUR. Vrijednost uvoza i izvoza u 2023 godini, prema podacima¹³ spoljnotrgovinske komore BiH predstavljena je na donjoj slici

Tabela 1. Najznačajnija tržišta razmjene (u 000 KM)

	UVOZ 2022.	UVOZ 2023.	porast (%)	IZVOZ 2022.	IZVOZ 2023.	porast (%)
EU	18.955.427	18.843.226	-0,59	13.300.944	12.408.666	-6,71
CEFTA	4.586.567	4.322.963	-5,75	3.432.052	3.056.138	-10,95
EFTA	4.476.438	4.376.592	-36,33	444.927	465.261	4,57
OSTALA TRŽIŠTA	4.476.438	4.376.592	-2,23	1.200.033	1.239.670	3,3
UKUPNO	29.119.449	28.243.850	-3,01	18.377.957	17.169.736	-6,57

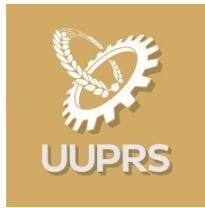
Kako je najznačajniji trgovinski partner BiH EU, sa kojom se ostvaruje 72,27% izvoza, poštovanje i primjena UNGPBHR dobija dodatnu težinu.

2.5. Zaštita prava iz rada-kolektivno osiguranje radnika

¹² https://www.rzs.rs.ba/static/uploads/bilteni/godisnjak/2023/20str_2023.pdf, str 377

¹³ <https://komorabih.ba/wp-content/uploads/2024/03/Infokom-89-Final.pdf>

- obavezno kolektivno osiguranje radnika,

Prema podacima¹⁴ agencije za osiguranje Republike Srpske Oo 01.01.2023-31.12.2023. ugovoreno je 532.655 polisa kolektivnog osiguranja radnika sa ukupne premije 18.059.070 KM. Prosječna polisa iznosila je 33,91 KM.

Обрачуната премија - КУМУЛАТИВНИ ПОДАЦИ		
ВРСТА СУБЈЕКТА	(All)	▼
НАЗИВ ДРУШТВА ИЛИ ФИЛИЈАЛЕ	(All)	▼
ГОДИНА	2023	▼
СТАТИСТИКА ЗА ПЕРИОД ОД 1.1 ДО	31-12	▼
ТРЖИШТЕ	Република Српска	▼
ВРСТА ОСИГУРАЊА	Број осигурања	Обрачуната премија
01 Осигурање незгоде	532,656	18,059,070
02 Здравствено осигурање	81,757	3,924,128
03 Осигурање возила која се крећу по копну осим шинских вози	26,728	27,856,755
04 Осигурање возила која се крећу по шинама	3	8,040
05 Осигурање ваздухоплова	5	57,462
06 Осигурање пловила	13	2,069
07 Осигурање робе у превозу	506	1,202,708
08 Осигурање имовине од пожара и природних сила	21,271	10,430,236
09 Осигурање осталих штета на имовини	17,421	13,577,653
10 Осигурање од одговорности за моторна возила	520,068	178,745,937
11 Осигурање од грађанске одговорности за ваздухоплове	62	192,522
12 Осигурање од опште одговорности за бродове	196	13,433
13 Осигурање од опште грађанске одговорности	5,124	3,428,290
14 Осигурање кредита	10,582	3,653,751
15 Осигурање гаранција	83	75,319
16 Осигурање од различитих финансијских губитака	13,850	1,601,848
17 Осигурање трошкова правне заштите	362	49,985
18 Осигурање помоћи	67,633	829,311
18-УКУПНО НЕЖИВОТНА ОСИГУРАЊА	1,298,320	263,708,519
19 Животно осигурање	145,945	50,256,834
20 Ренте	11	35,341
21 Додатна осигурања уз осигурање живота	118,561	6,344,907
22-28 Друге врсте животних осигурања	2,295	125,167
23-УКУПНО ЖИВОТНА ОСИГУРАЊА	266,812	56,762,248
УКУПНО	1,565,132	320,470,768

Za period 01.01.2024.-30.06.2024. u RS, ugovoreno je 274.875 polisa ukupne premije 10.296.134 KM.

¹⁴ <https://azors.rs.ba/sr/pocetna/izvjestaji-i-statitika/izvjestaji-o-stanju-u-sektoru/podaci-o-obračunatoi-premiji/>

Обрачуната премија - КУМУЛАТИВНИ ПОДАЦИ

ВРСТА СУБЈЕКТА	(All)	▼
НАЗИВ ДРУШТВА ИЛИ ФИЛИЈАЛЕ	(All)	▼
ГОДИНА	2024	▼
СТАТИСТИКА ЗА ПЕРИОД ОД 1.1 ДО	30-6	▼
ТРЖИШТЕ	Република Српска	▼

	Број осигурања	Обрачуната премија
01 - Осигурање незгоде	274,875	10,296,134
02 - Здравствено осигурање	34,465	1,715,947
03 - Осигурање возила која се крећу по копну, осим возила која	15,042	16,623,174
04 - Осигурање возила која се крећу по шинама	5	23,059
05 - Осигурање ваздухоплова	1	1,161
06 - Осигурање пловила	7	521
07 - Осигурање робе у превозу	328	741,386
08 - Осигурање имовине од пожара и природних сила	11,144	6,568,236
09 - Осигурање од осталих штета на имовини	8,347	8,607,305
10 - Осигурање од одговорности за употребу моторних возила	266,376	95,000,435
11 - Осигурање од грађанске одговорности за употребу ваздухоп	37	50,163
12 - Осигурање од одговорности за употребу пловила	110	7,497
13 - Осигурање од опште грађанске одговорности	3,037	1,780,881
14 - Осигурање кредита	6,412	2,376,838
15 - Осигурање гаранција	45	30,084
16 - Осигурање од различитих финансијских губитака	11,076	1,631,480
17 - Осигурање трошкова правне заштите	270	36,310
18 - Осигурање помоћи	39,558	490,882
18 - УКУПНО НЕЖИВОТНА ОСИГУРАЊА	671,135	145,981,492
19 - Осигурање живота	146,370	24,371,008
20 - Рентно осигурање	11	240
21 - Додатно осигурање уз осигурање живота	127,698	4,168,107
23 - Животно осигурање које је повезано са инвестиционим фон	1,531	806,999
24 Тонтине	0	0
25 Осигурање са капитализацијом исплате	0	0
26 Управљање групним пензијским фондом	0	0
27 -УКУПНО ЖИВОТНА ОСИГУРАЊА	275,610	29,346,354
УКУПНО	946,745	175,327,846

Za period 01.01.2023-31.12.2023. u Federaciji BiH, prema podacima¹⁵ agencije za nadzor osiguranja (NADOS),ugovoreno je 3.289.695 polisa ukupne premije 39.356.966 KM - rast premije 5,1%

¹⁵ https://nados.ba/dokumenti/podaci/WEB_Izvjestaji12_23_III.pdf

PREMIJA OSIGURANJA
za period od 01.01. do 31.12.2023. godine

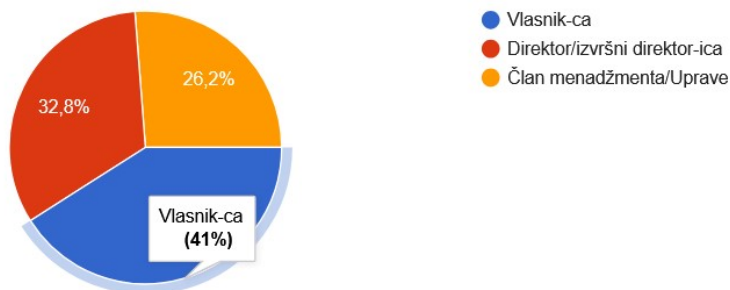
Pregled br. 01/01 | Vrste osiguranja FBiH

Šifra osig.	Vrsta osiguranja/rizika	Društva iz FBiH u FBiH					Podr. društava iz RS u FBiH					Ukupno u FBiH		
		Premija		Udjeli		Indeks	Premija		Udjeli		Indeks	Ukupna premija		Indeks
		I-XII-2022	I-XII-2023	2022	2023	23/22	I-XII-2022	I-XII-2023	2022	2023	23/22	I-XII-2022	I-XII-2023	23/22
01	Osiguranje od nezgode	32.536.561	33.942.899	7,9%	7,4%	104,3%	4.900.615	5.414.067	8,2%	8,6%	110,5%	37.437.176	39.356.966	105,1%
02	Zdravstveno osiguranje	12.834.437	16.613.838	3,1%	3,6%	129,4%	699.706	692.054	1,2%	1,1%	98,9%	13.534.143	17.305.892	127,9%
03	Osiguranje cestovnih vozila	62.965.734	73.886.282	15,3%	16,1%	117,3%	3.845.490	4.390.085	6,4%	7,0%	114,2%	66.811.224	78.276.367	117,2%
04	Osiguranje tračnih vozila	0	0	0,0%	0,0%		0	0	0,0%	0,0%		0	0	
05	Osiguranje zračnih letjelica	1.950	48.586	0,0%	0,0%	2491,6%	0	0	0,0%	0,0%		1.950	48.586	2491,6%
06	Osiguranje plovila	10.346	15.189	0,0%	0,0%	146,8%	0	0	0,0%	0,0%		10.346	15.189	146,8%
07	Osiguranje robe u prevozu	2.575.467	2.507.228	0,6%	0,5%	97,4%	264.701	347.758	0,4%	0,6%	131,4%	2.840.168	2.854.986	100,5%
08	Osiguranje od požara i elementarnih nepogoda	24.899.252	27.920.862	6,1%	6,1%	112,1%	1.474.884	1.738.282	2,5%	2,8%	117,9%	26.374.136	29.659.144	112,5%
09	Ostala osiguranja imovine	16.488.972	22.561.202	4,0%	4,9%	136,8%	5.660.224	3.842.288	9,5%	6,1%	67,9%	22.149.196	26.403.490	119,2%
10	Osiguranje od odgovornosti za upotrebu moto	237.159.562	258.025.863	57,7%	56,3%	108,8%	40.878.278	44.016.478	68,4%	69,9%	107,7%	278.037.840	302.042.341	108,6%
11	Osiguranje od odgovornosti za upotrebu zračni	28.194	77.969	0,0%	0,0%	276,5%	10.126	20.601	0,0%	0,0%	203,4%	38.320	98.570	257,2%
12	Osiguranje od odgovornosti za upotrebu plovil	25.163	34.217	0,0%	0,0%	136,0%	50	263	0,0%	0,0%	526,0%	25.213	34.480	136,8%
13	Ostala osiguranja od odgovornosti	10.889.572	11.527.373	2,6%	2,5%	105,9%	1.030.021	1.432.716	1,7%	2,3%	139,1%	11.919.593	12.960.089	108,7%
14	Osiguranje kredita	4.947.099	3.672.254	1,2%	0,8%	74,2%	738.104	694.610	1,2%	1,1%	94,1%	5.685.203	4.366.864	76,8%
15	Osiguranje jemstava	399.134	409.631	0,1%	0,1%	102,6%	0	0	0,0%	0,0%		399.134	409.631	102,6%
16	Osiguranje raznih finansijskih gubitaka	3.905.093	4.804.155	0,9%	1,0%	123,0%	154.187	257.523	0,3%	0,4%	167,0%	4.059.280	5.061.678	124,7%
17	Osiguranje troškova pravne zaštite	82.810	82.875	0,0%	0,0%	100,1%	0	0	0,0%	0,0%		82.810	82.875	100,1%
18	Osiguranje pomoći	1.592.374	2.171.594	0,4%	0,5%	136,4%	90.275	160.964	0,2%	0,3%	178,3%	1.682.649	2.332.558	138,6%
Neživotno osiguranje		411.341.720	458.302.017			111,4%	59.746.661	63.007.689			105,5%	471.088.381	521.309.706	110,7%
19.01-04	Životno osiguranje	117.635.560	124.208.258	89,1%	88,1%	105,6%	1.088.459	1.139.445	88,6%	89,0%	104,7%	118.724.019	125.347.703	105,6%
19.05-09	Životno osiguranje - ugovaratelj snosi rizik ulag	487.886	1.008.556	0,4%	0,7%	206,7%	0	0	0,0%	0,0%		487.886	1.008.556	206,7%
19.20-29	Rente	314.519	1.367.903	0,2%	1,0%	434,9%	5.859	5.859	0,5%	0,5%	100,0%	320.378	1.373.762	428,8%
19.30-39	Dodatna osiguranja uz osiguranje života	13.574.933	14.468.191	10,3%	10,3%	106,6%	133.836	134.537	10,9%	10,5%	100,5%	13.708.769	14.602.728	106,5%
19.99	Ostala životna osiguranja	0	0	0,0%	0,0%		0	0	0,0%	0,0%		0	0	
Životno osiguranje		132.012.898	141.052.908			106,8%	1.228.154	1.279.841			104,2%	133.241.052	142.332.749	106,8%
Svega Neživotno i Životno osiguranje		543.354.618	599.354.925			110,3%	60.974.815	64.287.530			105,4%	604.329.433	663.642.455	109,8%

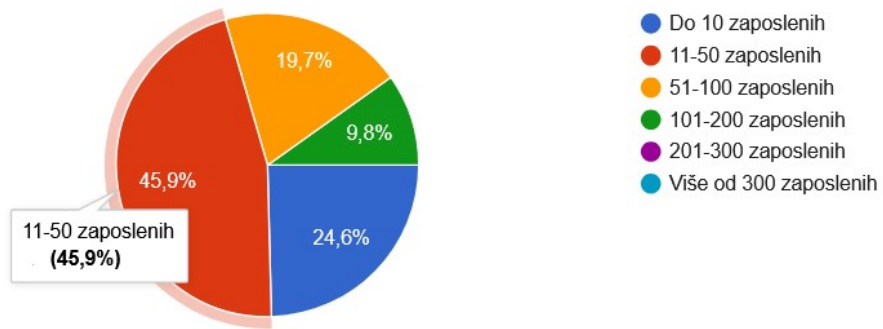
3. REZULTATI ON-LINE ISTRAŽIVANJA

U procesu on line istraživanja, kreirana su 2 upitnika, za tržište Republike Srpske (60 pitanja) te Federacije BiH (64 pitanja). 100 firmi uzelo je učešće u on-line istraživanju koje se sprovelo tokom jula 2024 godine. Svi odgovori zabilježeni su csv. bazama. U nastavku su predstavljeni rezultati istraživanja.

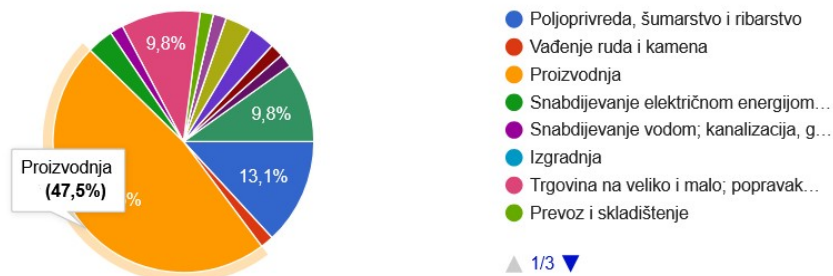
2. Funkcija lica koje popunjava anketu

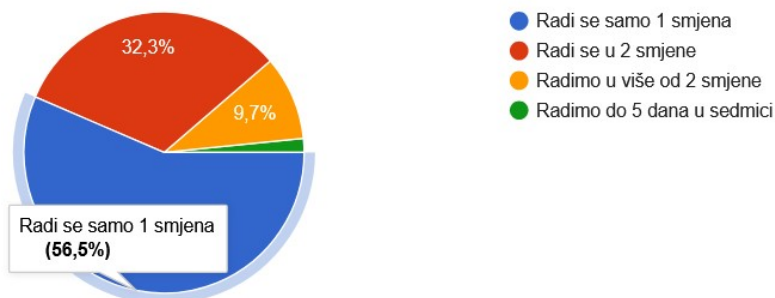
3. Veličina Vašeg preduzeća je

4. Pretežna djelatnost Vašeg preduzeća je

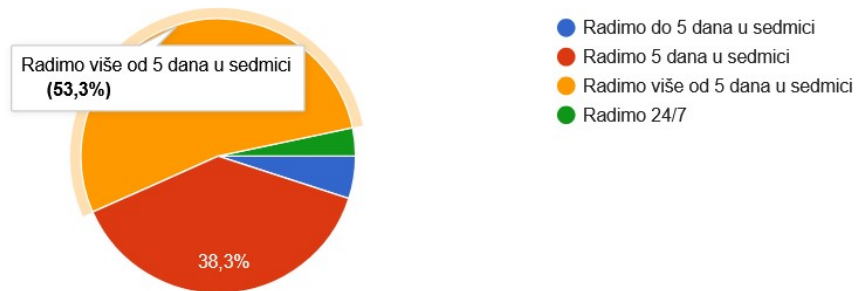

5. Kako Vam je organizovana radna sedmica (broj smjena)?

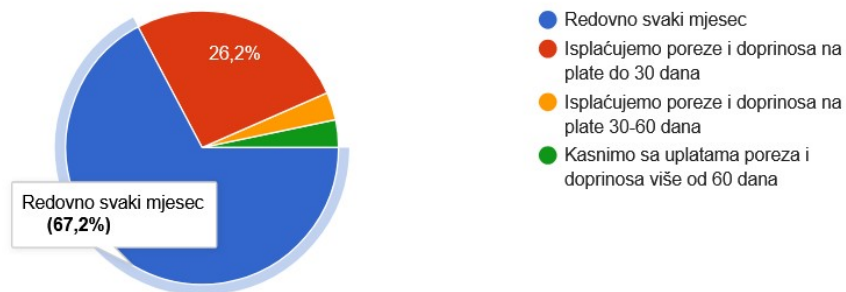

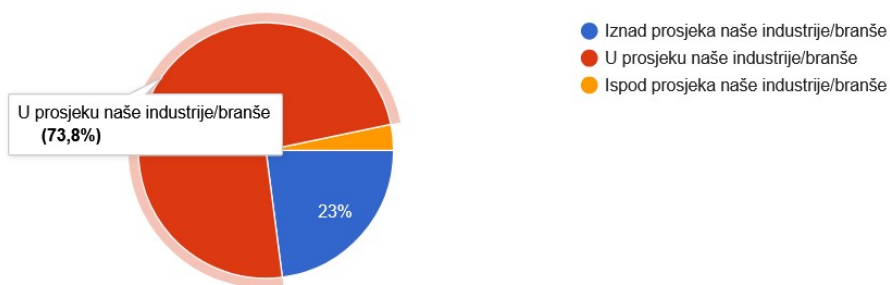
6. Kako Vam je organizovan radna sedmica (broj radnih dana)

7. Poreze i doprinose na plate plaćate:

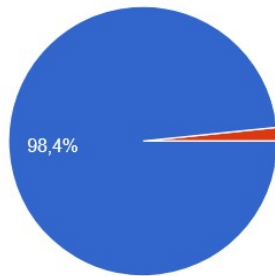

8. Kolika su primanja vaših radnika?

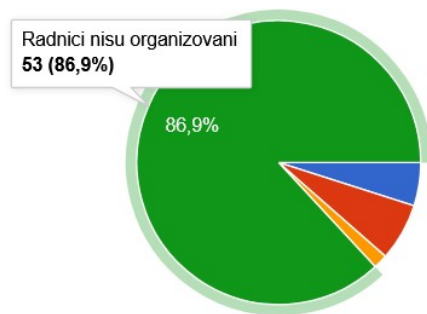

9. Da li svi radnici uspevaju iskoristiti godišnje odmore?

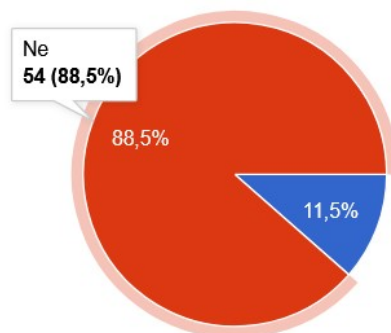
- Da, svi zaposleni iskoriste sve dane godišnjih odmora
- Ne, pojedini radnici ne stignu iskoristiti sve dane GO

10. Način organizovanja radnika u Vašoj firmi je

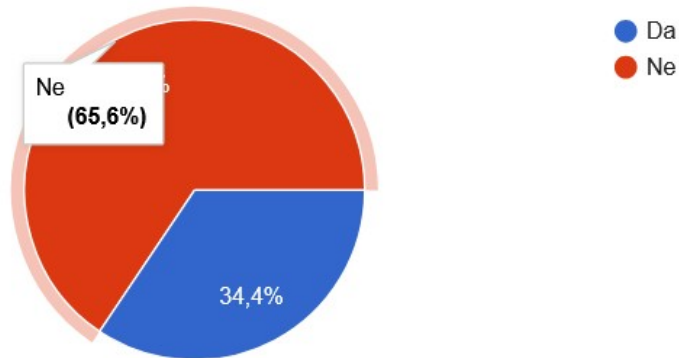
- Radnički savjet
- Sindikat
- Drugi oblik organizovanja
- Radnici nisu organizovani

11. Da li imate zaključen kolektivni ugovor sa radnicima?

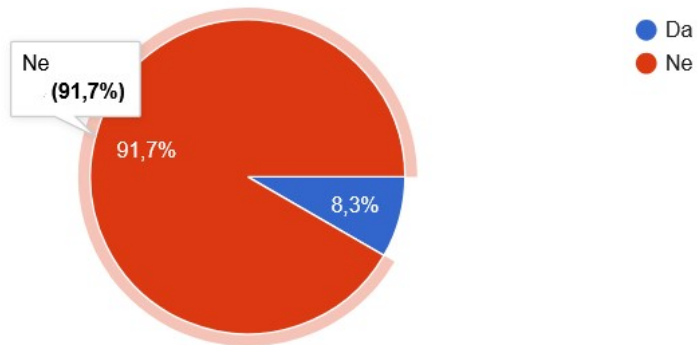

- Da
- Ne

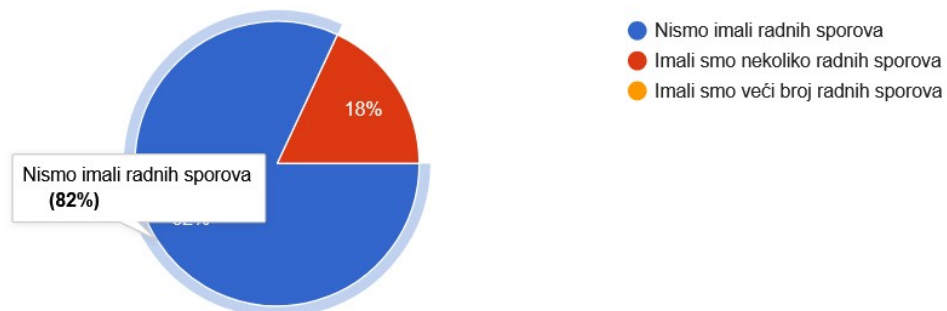
12. Da li zapošljavate lica sa invaliditetom?

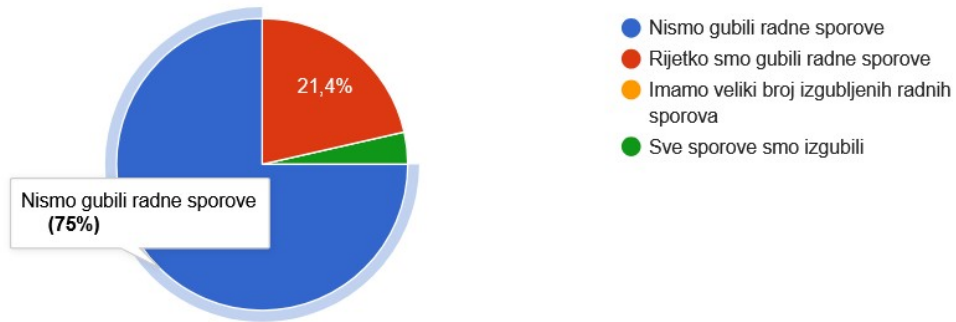
13. Da li koristite podsticaje za zapošljvanje lica sa invaliditetom?

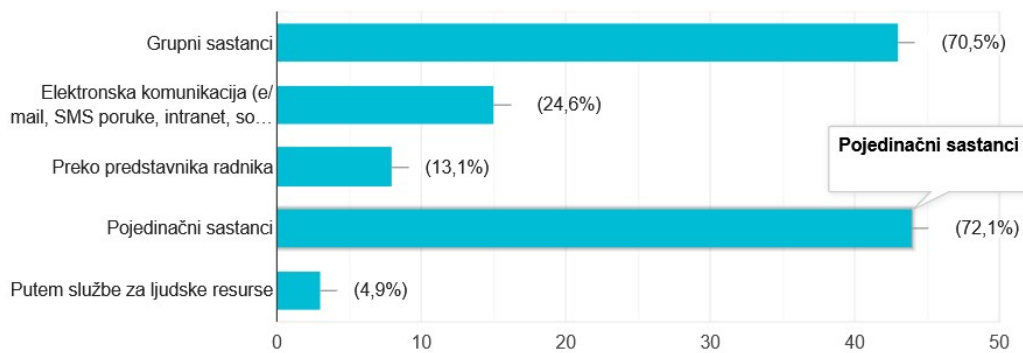
14. U kojoj mjeri ste se susretali u poslovanju sa radnim sporovima?

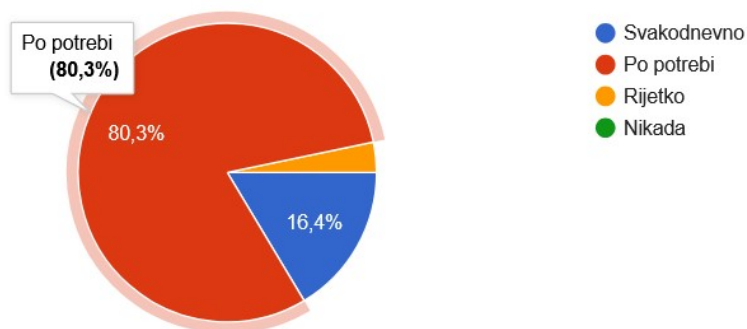
16. Koliko često ste gubili radne sporove?

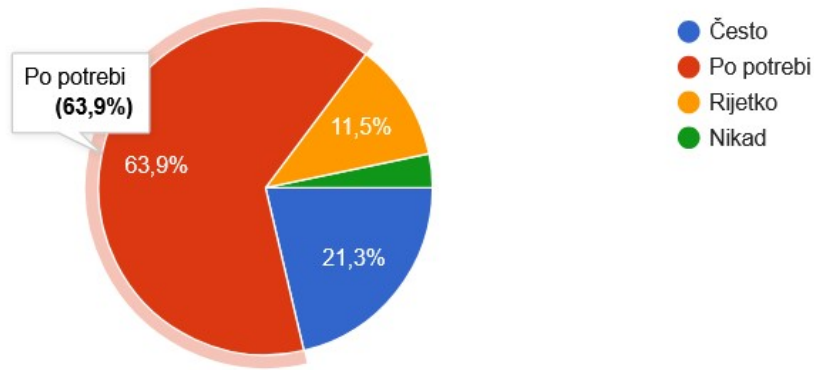
17. Na koji način komunicirate sa radnicima?

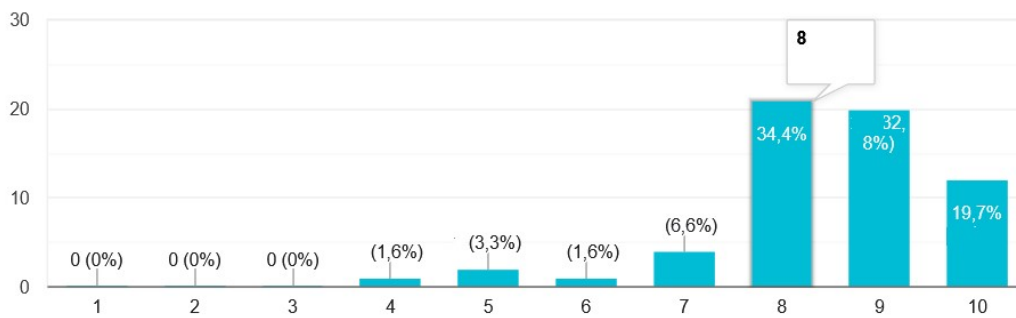
18. Koliko često informišete radnike o poslovanju i informacijama bitnim za radnike?

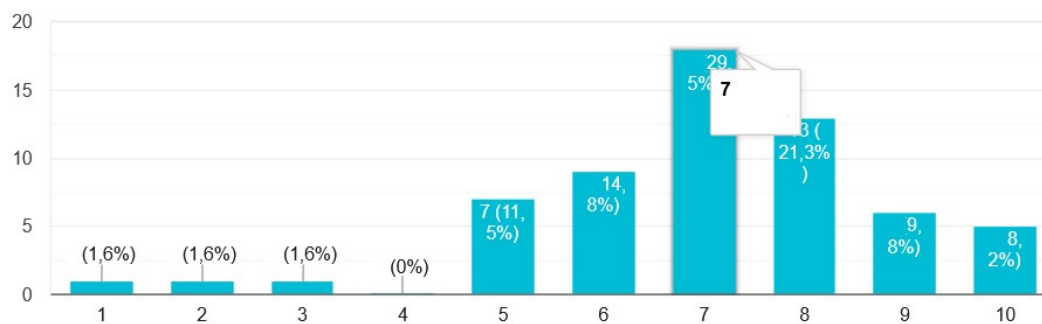
19. Koliko često ispitujete nivo zadovoljstva radnika

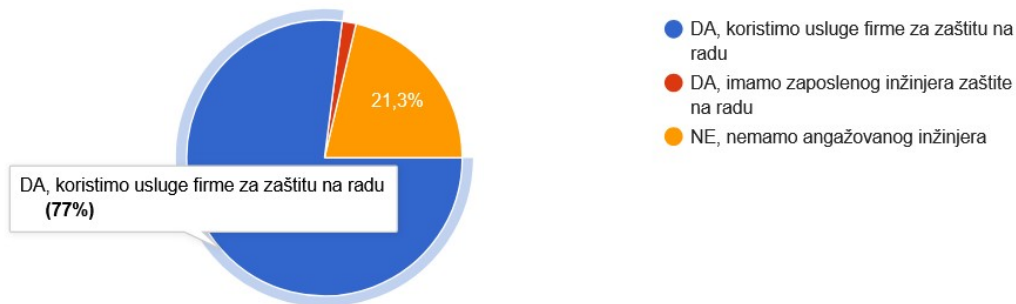
20. Kako biste ocjenili nivo bezbjednosti na radu u vašoj kompaniji? (1-veoma loše, 10-odlično)

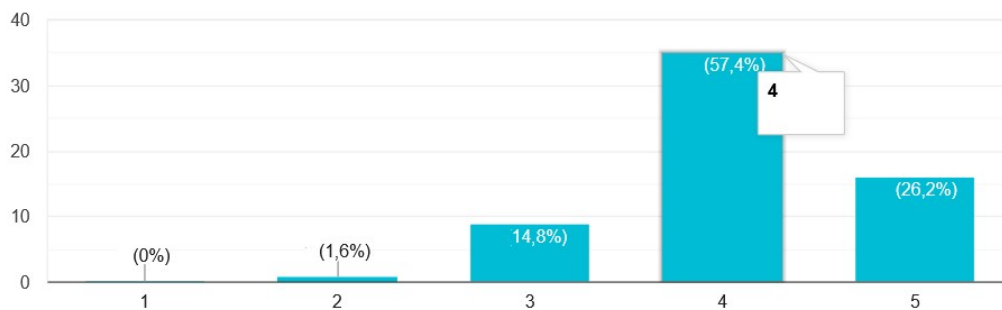
21. U kojoj mjeri smatrate da postojeća regulativa doprinosi rastu bezbjednosti na radu? (1-veoma loše, 10-odlično)

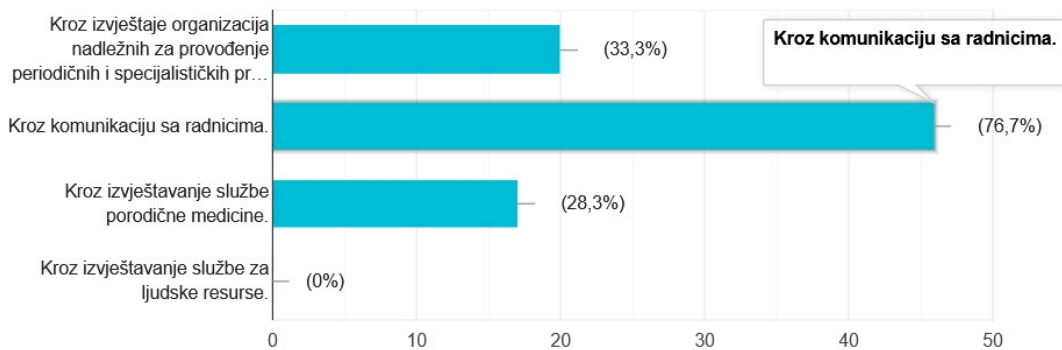
22. Imate li angažovanog inženjera zaštite na radu?

23. Kako biste ocjenili nivo zdravstvenog stanja radnika u Vašoj kompaniji?(1 loše, 5 odlično)

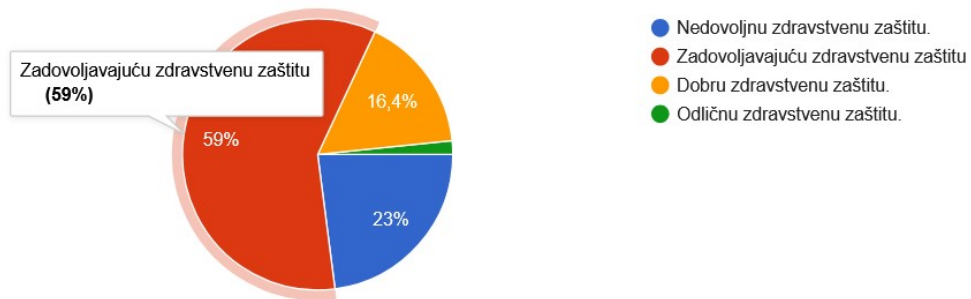

24. Na koji način pratite zdravstveno stanje radnika?(može više opcija)

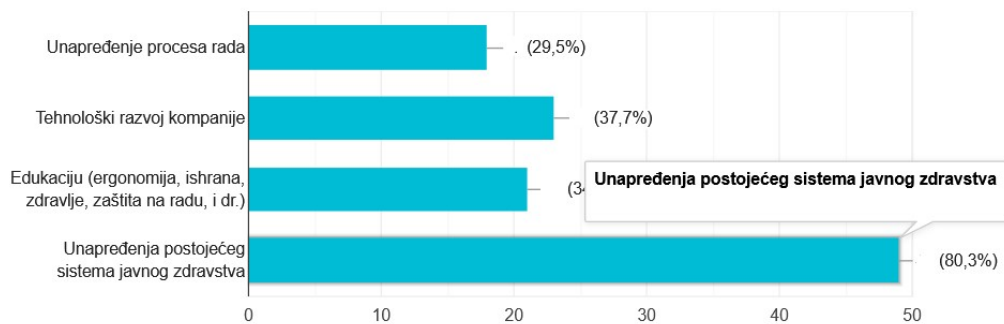

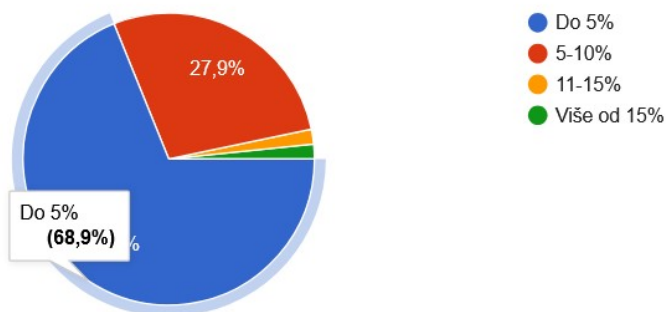
25. Da li radnici po vašem mišljenju u postojećem zdravstvenom sistemu dobijaju:

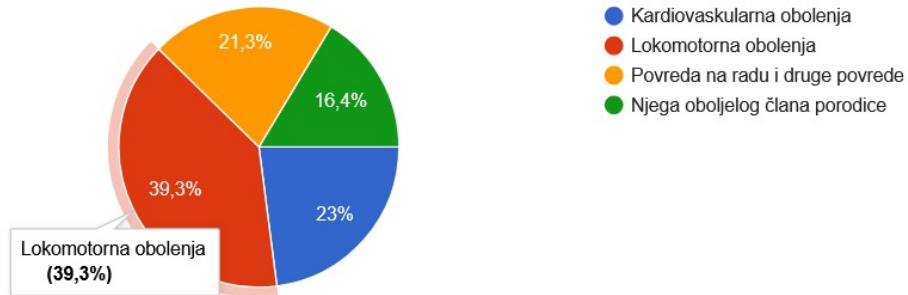
26. Da li bi zdravlje radnika moglo biti unapređeno kroz sljedeće akcije?(može više odgovora)

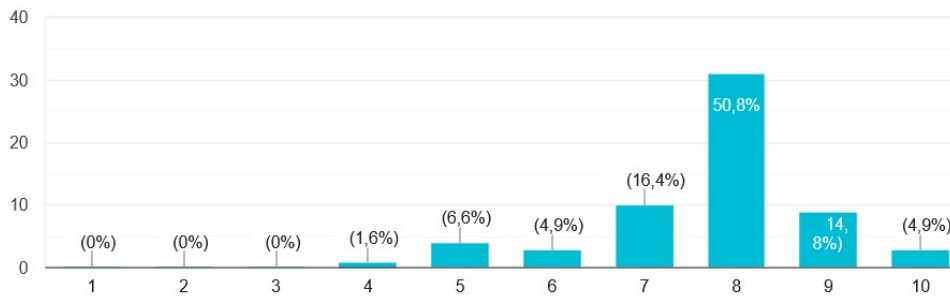
27. Koliki broj radnika godišnje imate na bolovanju do 30 dana u odnosu na ukupan broj radnika?

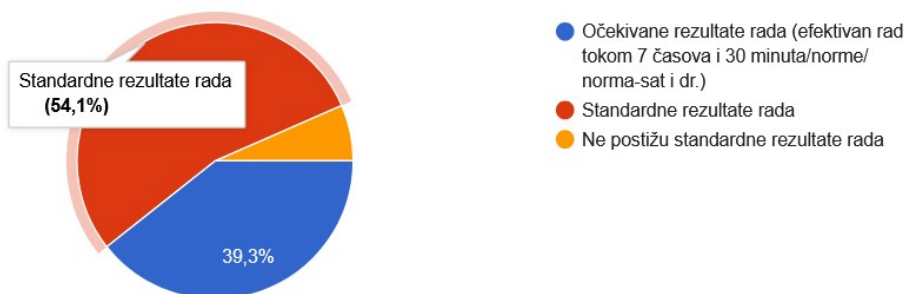
28. Koji su najčešći razlozi odsustva sa rada po osnovu privremene spriječenosti za rad do 30 dana.

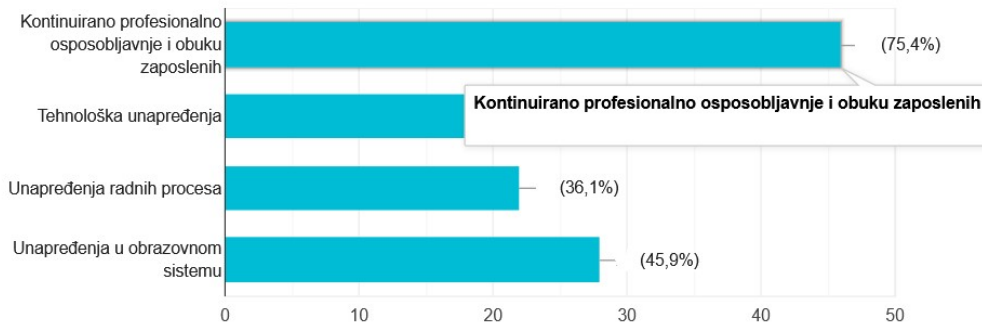
29. Kako biste ocjenili nivo ukupne produktivnosti zaposlenih u vašoj kompaniji? (1-izuzetno loše, 10-odlično)

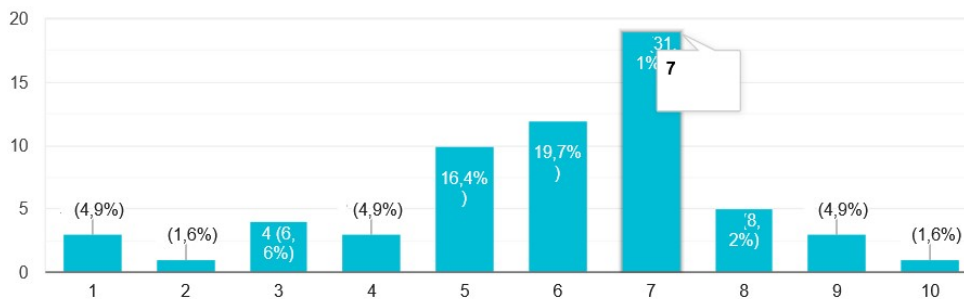
30. Da li zaposleni u Vašoj kompaniji postižu?

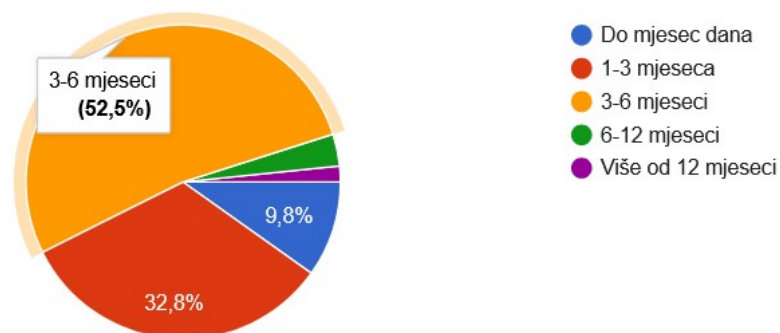
31. Produktivnost u Vašoj kompaniji bi mogla biti unapređena kroz (može se izabrati više odgovora).

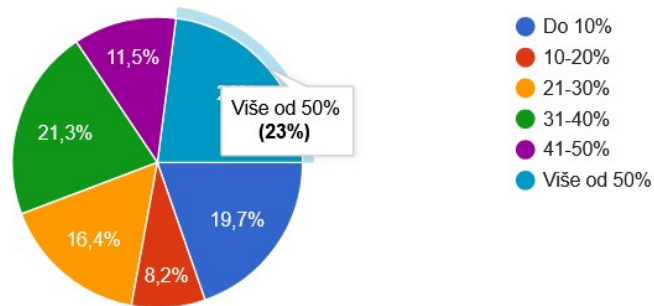
32. Kako biste ocjenili kvalitet obrazovnog sistema iz aspekta nivoa vještina i kompetencija zaposlenih prilikom zasnivanja radnog odnosa u vašoj kompaniji? (1-izrazito loše, 10-odlično)

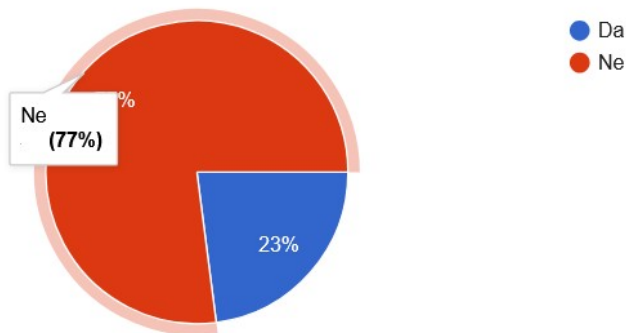
33. Koliki je prosječni period adaptacije u radnu sredinu u smislu postizanja minimalne produktivnosti novih radnika u Vašoj kompaniji?

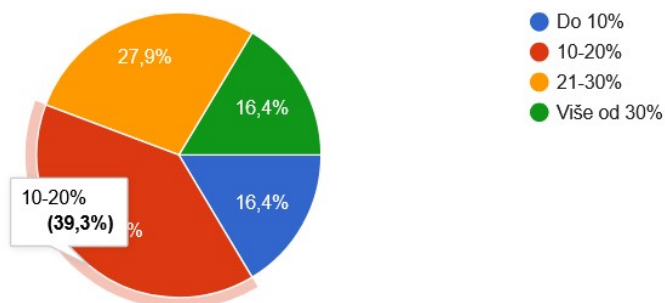
34. Molimo da označite koliko je zaposlenih u Vašoj kompaniji prilikom zaposlenja imao sve potrebne kompetencije i vještine za radna mjesta na kojima su počeli raditi?

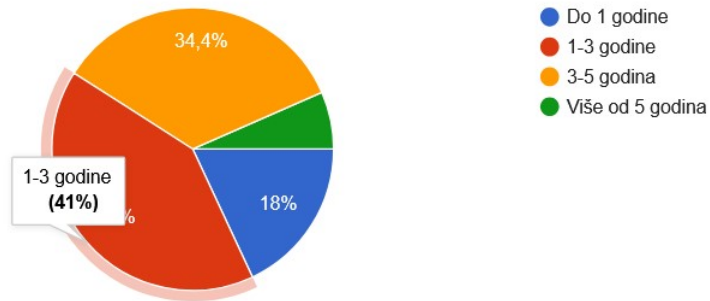
35. Da li ste korisnik podsticaja za tehnološki razvoj kompanija?

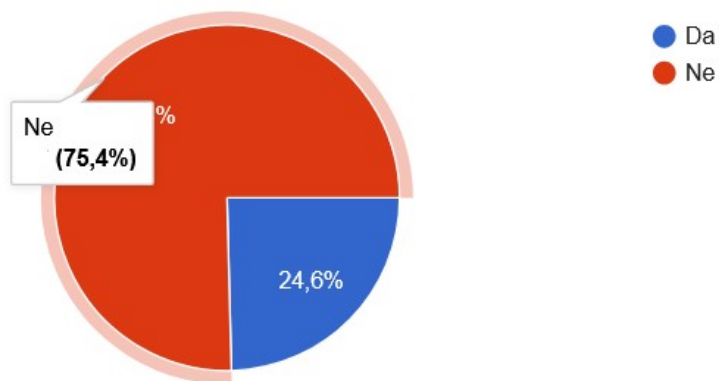
36. Koji nivo investicije je potreban da biste unaprijedili produktivnost i konkurentnost Vaše kompanije izraženu u procentu u odnosu na nivo prihoda kompanije iz prethodne godine?

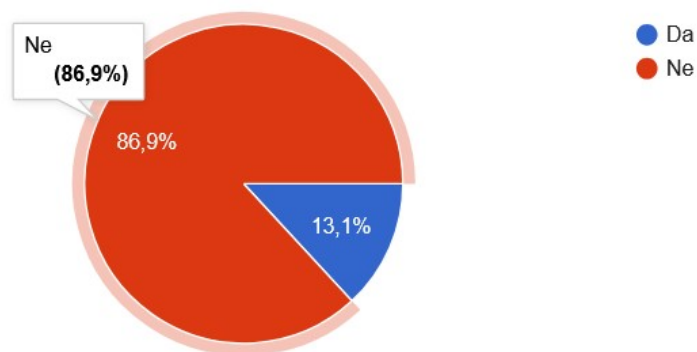
37. Koji period investiranja bi omogućio stabilnost Vaše kompanije na tržištu u smislu rasta produktivnosti i konkurentnosti?

38. Da li ste korisnik podsticaja za rast plata?

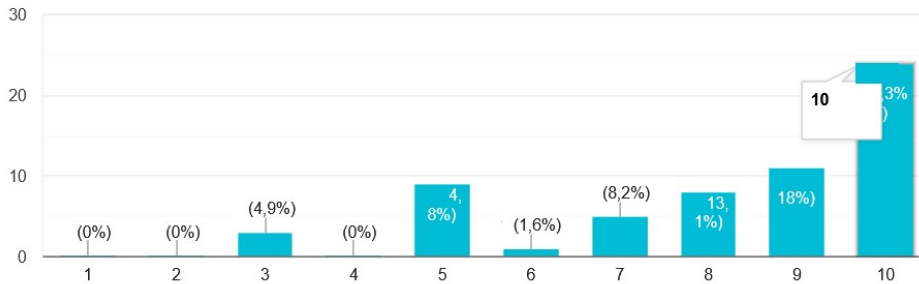

39. Da li ste korisnik podsticaja za rast broja zaposlenih?

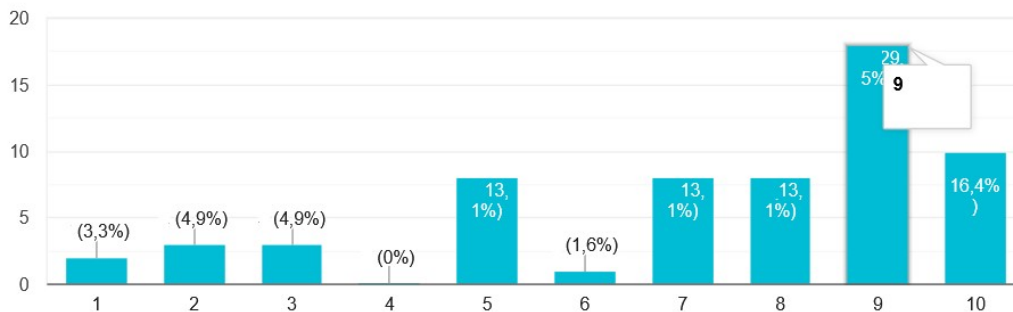

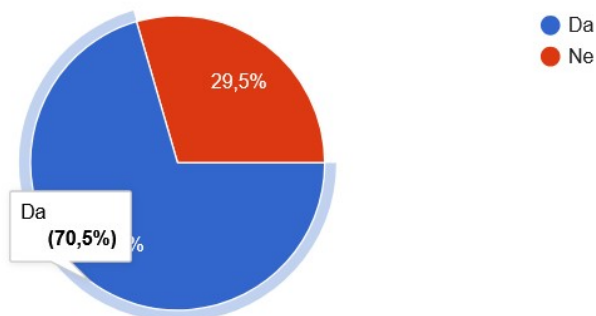
40. U kojoj mjeri smatrate da postoji prisustvo neformalne ekonomije u zemlji (isplata djela plate u "kešu", neevidentiranje prometa I dr. 1-minimalno, 10- u najvećoj mjeri)

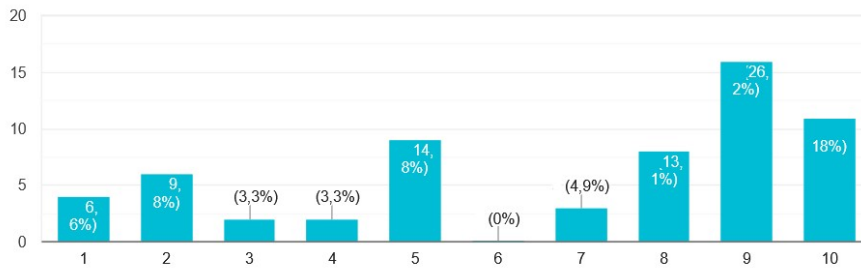
41. U kojoj mjeri smatrate da neformalna ekonomija utiče na Vaše poslovanje. Od 1 do 10(1-minimalno, 10- u najvećoj mjeri)

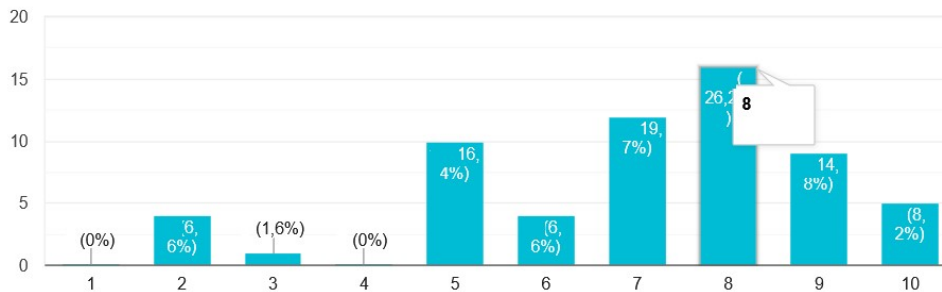
42. Po Vašem mišljenju da li su radnici koji rade u sivoj i crnoj zoni(neformalna ekonomija) diskriminirani u odnosu na radnike koji rade kod poslodavaca koji posluju u skladu sa zakonom.

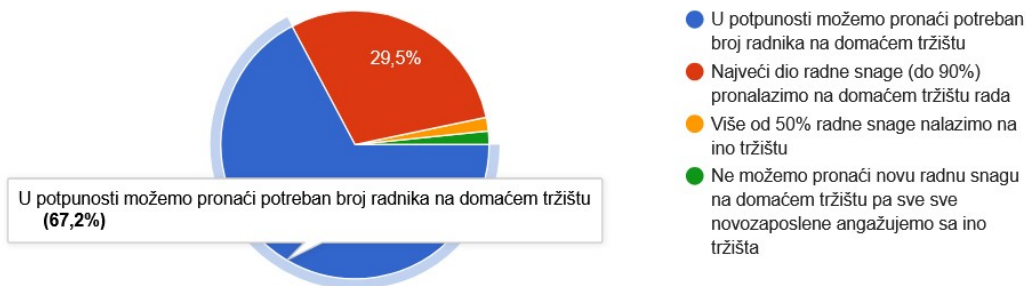
43. U kojoj mjeri smatrate da su radnici koji rade u privatnom sektoru u lošijoj poziciji u odnosu na radnike koji rade u javnom sektoru. (1-mala gotovo nikakva razlika, 10-mnogo lošija pozicija)

44. U kojoj mjeri ste saglasni sa konstatacijom da su radnici koji rade u privatnom sektoru u prednosti u odnosu na radnike u javnom sektoru iz aspekta postizanja očekivanih rezultata rada i kontinuirane potrebe za unapređenjem kompetencija. (1-skoro nikakva prednost, 10-u veoma velikoj prednosti)

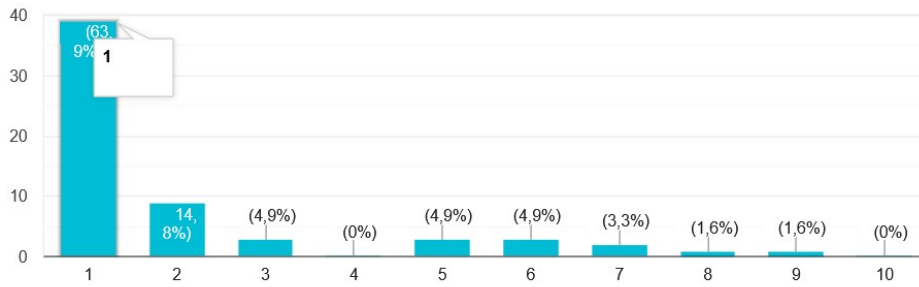

45. U kojoj mjeri potrebe za radnom snagom možete zadovoljiti na domaćem tržištu rada?

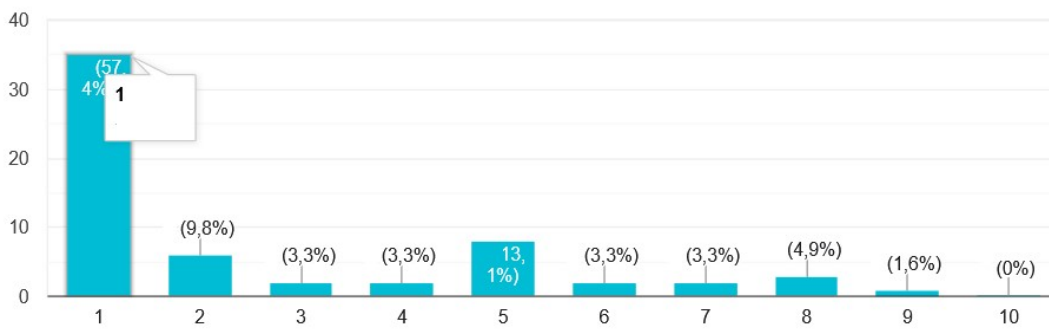

46. Koji profili radnika su vam potrebni?(može se izabrati više opcija) (1-nemamo nikakvih potreba, 10-izrazito velika potreba)

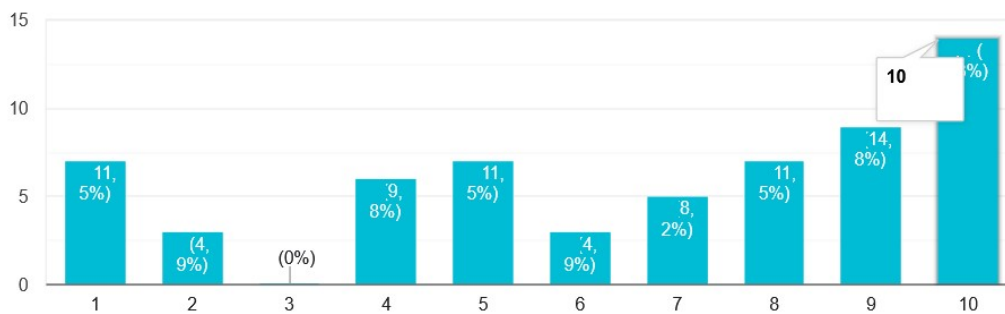
- Nekvalifikovani radnici

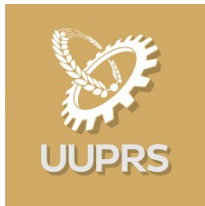

-Polukvalifikovani radnici

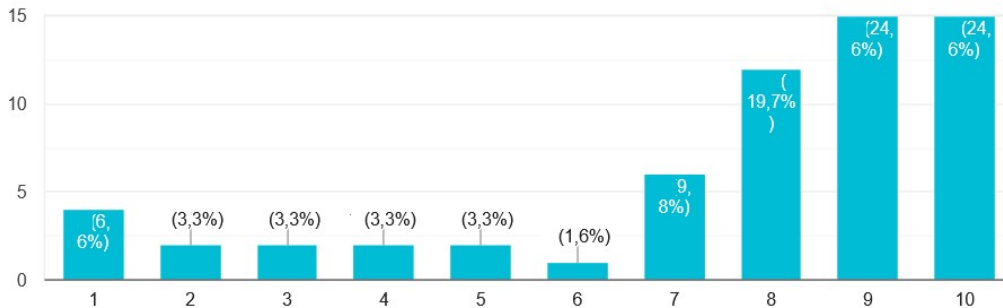

-Kvalifikovani radnici

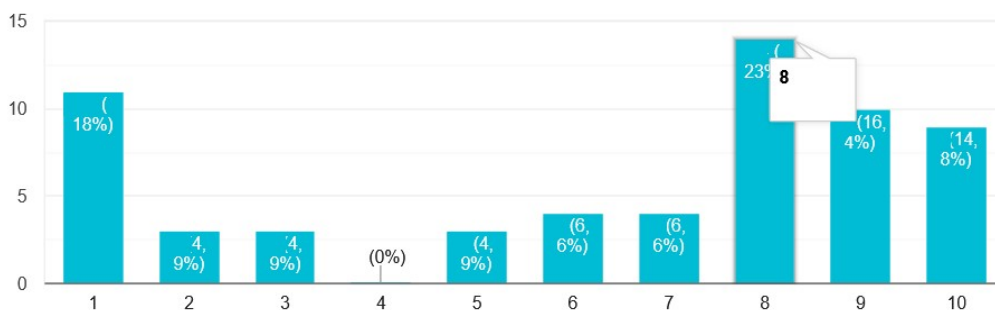

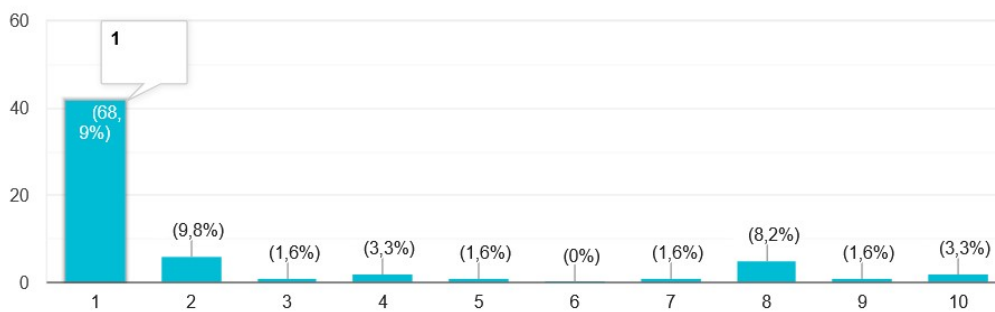
- Viskokvalifikovani radnici i SSS

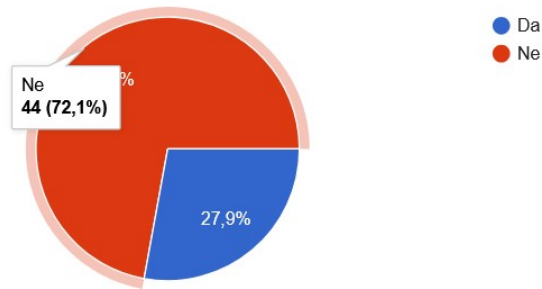
- Radnici sa višom i visokom spremom

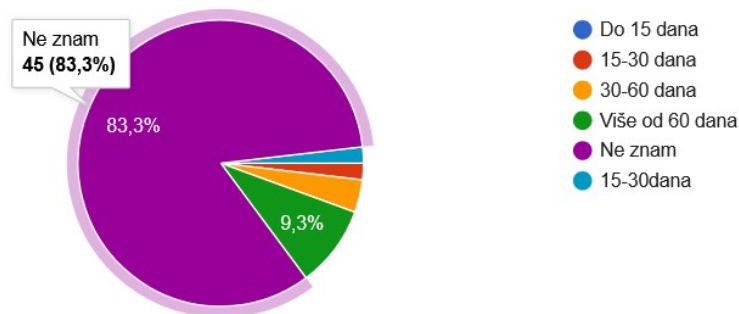
- Doktori nauka i magistri

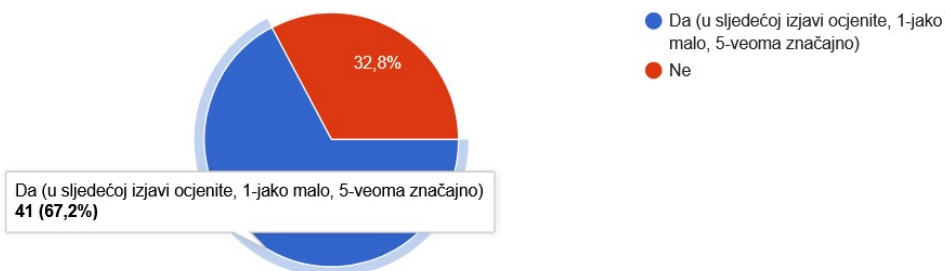
47. Da li imate ili ćete uskoro (u roku od 1 godine) imati interes za zapošljavanjem radnika iz inostranstva?

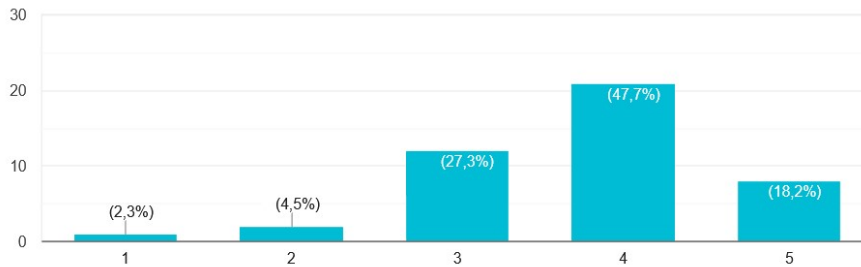
48. Koliko Vam je potrebno vremena za realizaciju angažmana radnika iz inostranstva?

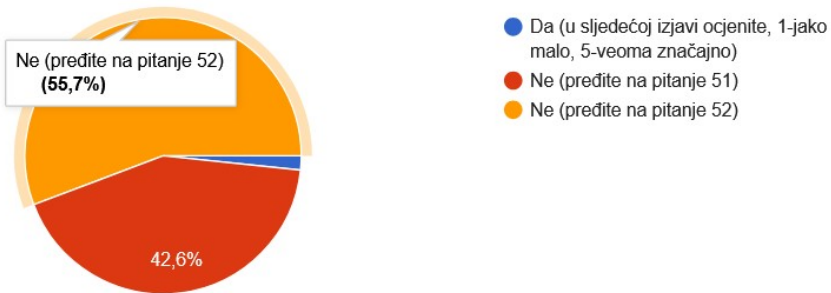
49. Da li vam je kod zapošljavanja od značaja starost radnika?

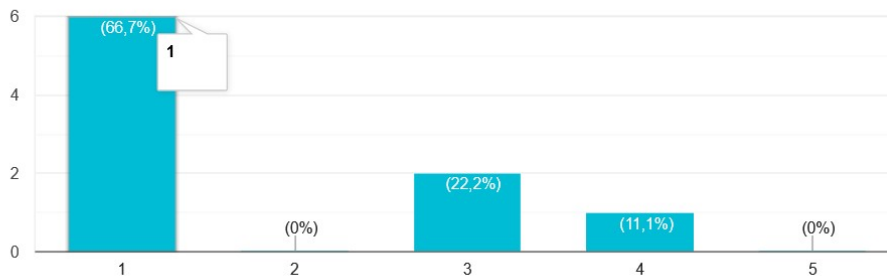
Da (1-jako malo, 5-veoma značajno)

50. Da li vam je kod zapošljavanja od značaja nacionalnost radnika?

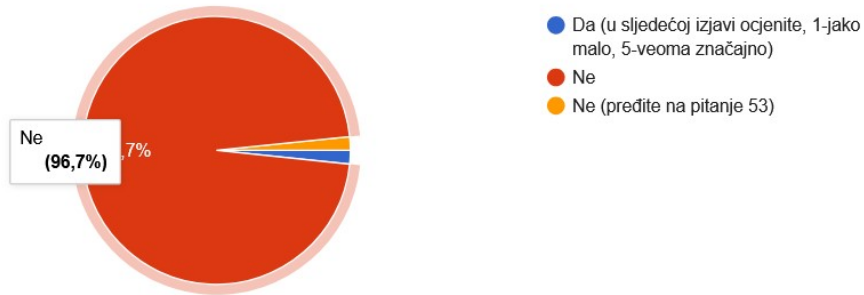

Da (1-jako malo, 5-veoma značajno)

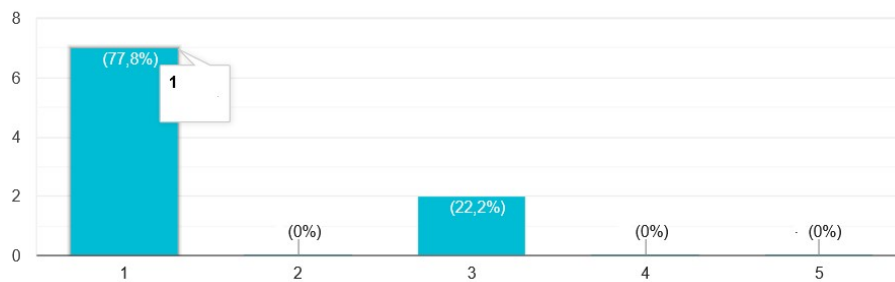

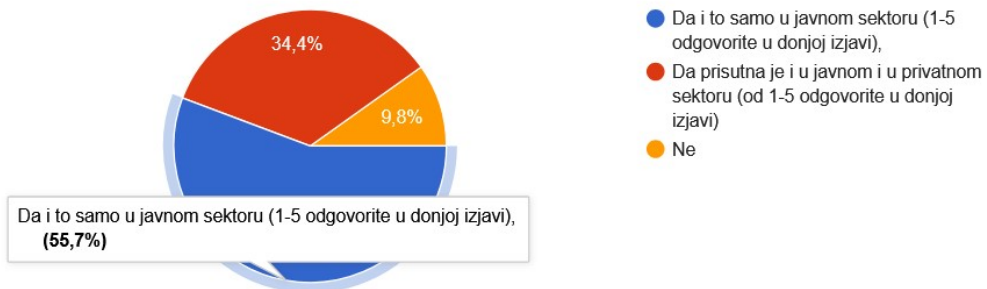
51. Da li vam je kod zapošljavanja od značaja vjeroispovjest radnika?

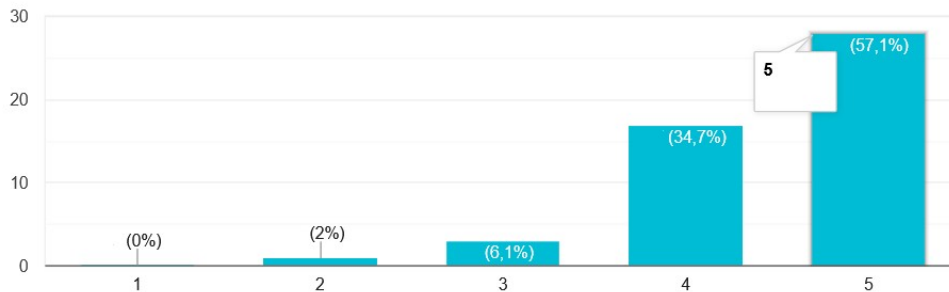
Da (1-jako malo, 5-veoma značajno)

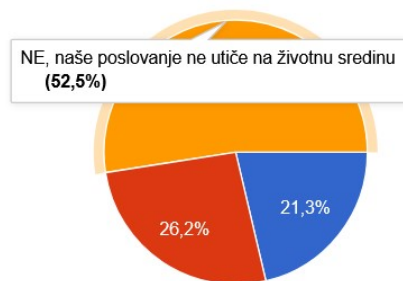
52. Da li smatrate da u zemlji postoji diskriminacija prilikom zapošljavanja?

(1-jako malo, 5-izrazito velika diskriminacija)

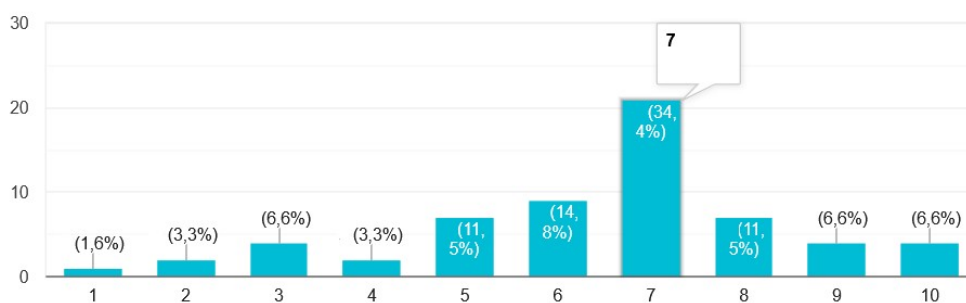
53. Da li vašim poslovanjem utičete na okruženje i životnu sredinu?

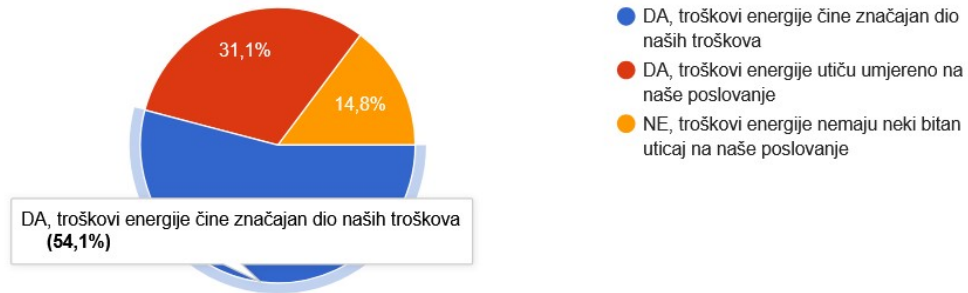
- DA, u toku poslovnog procesa emituju se gasovi/čestice ali imamo filtere i sisteme koji u potpunosti eliminišu onečišćenja
- DA, tokom poslovnog procesa emituju se gasovi ali koristimo sisteme kojima smanjujemo zagađenja
- NE, naše poslovanje ne utiče na životnu sredinu

54. Kako biste ocjenili nivo osvješćenosti zaposlenih o potrebi zaštite okoline u okviru Vašeg poslovanja?

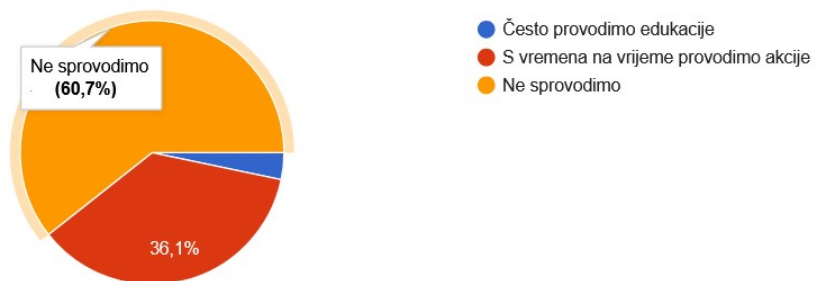
Od 1 do 10 (1-jako malo, 10- izrazito osvješteni)

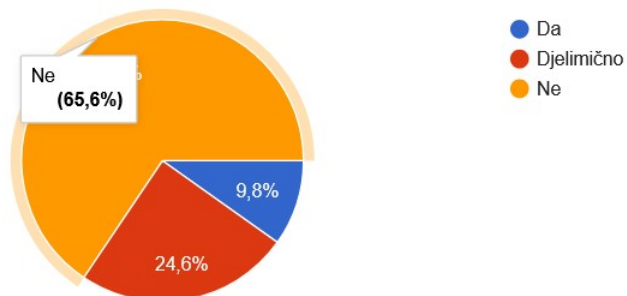
55. Utiču li troškovi energije (struja, plin, mazut, drvo) značajno na vaše poslovanje?

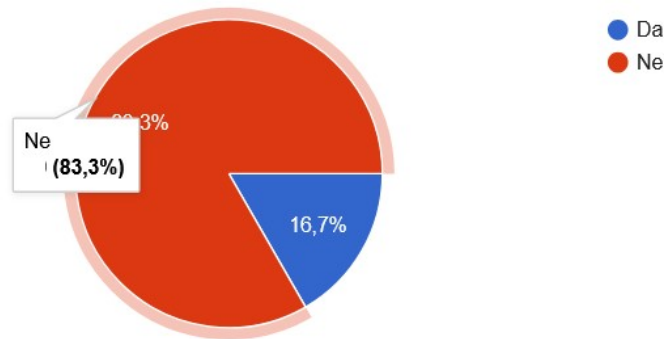
56. Da li provodite aktivnosti na unapređenju znanja Vaših zaposlenih o značaju zaštite životne sredine?

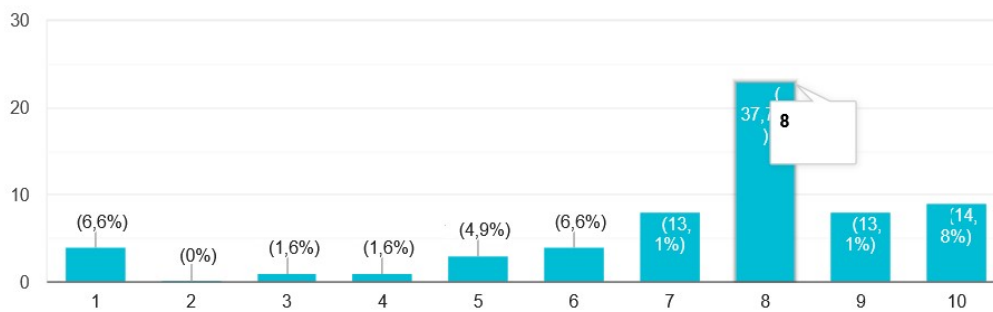
57. Da li ste upoznati sa UNGPBHR (Principi zaštite ljudskih prava u firmama u BiH)

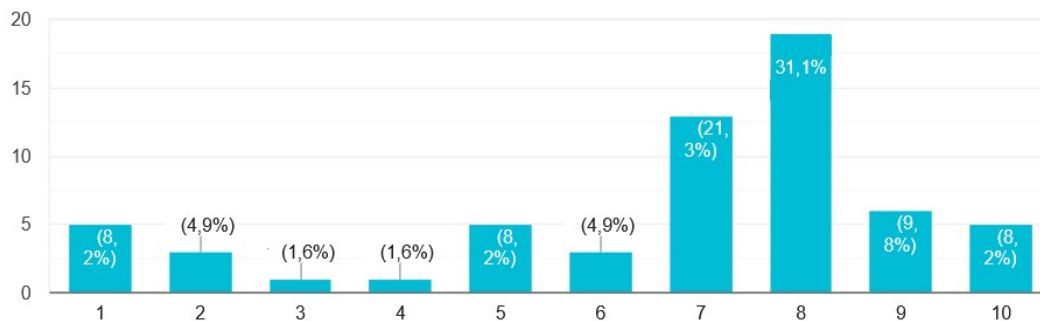
58. Imate li saznanja o poštovanju ljudskih prava kod svojih dobavljača/kupaca?

59. Koliki značaj za Vas ima nivo poštovanja ljudskih prava kod vaših kupaca/dobavljača (1-izrazito malo, 10- u najvećoj mjeri)

60. Koliki značaj za Vas ima činjenica da Vaši kupci/dobavljači koriste zelene izvore energije? (1-izrazito malo, 10-u najvećoj mjeri)

4. ZAKLJUČAK

Sprovedeno istraživanje (desk, on-line, telefonsko anketiranje) koncipirano je na način da se dobiju odgovori ispitanika iz sljedećih ključnih oblasti:

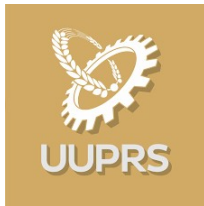
1. Radna prava
2. Bezbjednost i zdravlje na radu
3. Produktivnost
4. Neformalna ekonomija i diskriminacija
5. Zapošljavanje i tržište rada
6. Pravo na zdravu sredinu i zaštita prirode
7. Upoznatost poslodavaca sa UNGPBHR

U nastavku dajemo sumirane zaključke.

- Podaci zvaničnih statistika u BiH pokazuju stopu nezaposlenosti od 13,4% što odgovara podacima fondova zdravstvenog osiguranja po kojima 13% stanovnika nema zdravstveno osiguranje.
- Iako postoji trend pada nezaposlenosti, vidljivo je da će u narednih 3-4 godine pravo na penzionisanje stećio veći broj radnika od ukupnog broja stanovnika BiH koji će ući u kategoriju radno sposobnog stanovništva (15-24 godine)
- Od 100 najvećih dužnika poreza u RS, a koji duguju cca 253 miliona KM, veliki broj je u stečaju pa je izvjesnost naplate poreskog duga (barem djelimično) veoma upitna. U Federaciji BiH postoji više od 5000 firmi koje duguju više od 50.000 KM za poreze i doprinose, sa ukupnim dugom od cca 2,65 milijardi KM. Dugovanja pravnih lica i preduzetnika za poreze i doprinose rezultiraju i nemogućnošću ostvarivanja radnih prava zaposlenih u tim firmama, prvenstveno zdravstvenog osiguranja i ostvarivanja prava na penziju.
- Pokrivenost uvoza izvozom iznosi cca 75%, dok se cca 72% izvoza BiH ostvaruje u EU. Obzirom na ovako veliki udio EU kao spoljnotrgovinskog partnera, prilagođavanje pravilima, principima i zahtjevima poslovanja (od kojih je UNGPBHR jedan od njih) dobija na značaju.
- Podaci agencija za osiguranje u BiH pokazuju da su tokom 2023 godine, firme i preduzetnici/pojedinci ugovorili osiguranja od nezgode i kolektivnog osiguranja radnika u visini 41.162.936 KM. Kolektivno osiguranje radnika u RS je zakonska obaveza poslodavca a koju plaćaju poslodavci. Pored redovnog zdravstvenog i penzionog osiguranja, ovo je dodatni vid radnih prava koja radnici ostvaruju kod poslodavca.
- Od ukupnog broja anketiranih, istraživanje je obuhvatilo 74% vlasnika/direktora firmi. 46% firmi imaju broj zaposlenih između 11-50 te je njih 48% primarno u sektoru proizvodnje.
- Većina firmi (57%) radi samo 1 smjenu i njih 53% radi više od 5 dana u sedmici.
- 675 firmi redovno plaća poreze i doprinose na plate anjih 74% smatra da u plate zaposlenih u prosjeku njihove industrije/branše

- Kod 87% firmi radnici nisu organizovani i nemaju zaključen kolektivni ugovor. 2/3 firmi ne zapošljava osobe sa invaliditetom.
- 82% firmi nije imalo radnih sporova. Od firmi koje sui male radne sporove, njih 75% nije ih gubilo.
- Najčešći način komunikacije sa radnicima u BiH jesu pojedinačni i grupni sastanci – cca 70%. Otprilike 80% firmi informiše radnike o poslovanju po potrebi. Tek 20% firmi često ispituje novo zadovoljstva radnika.
- Više od 80% firmi smatra da je nivo bezbjednosti radnika u njihovim firmama na veoma visokom nivou. S druge strane, njih 50% smatraju da postojeća regulativa, u većoj mjeri doprinosi rastu bezbjednosti na random mjestu.
- Cca 21% firmi nema angažovanog inženjera zaštite na radu. Poslodavci su većinom zadovoljni nivoom zdravstvenog stanja svoji zaposlenika, čije stanje u najvećoj mjeri (76%) prate kroz komunikaciju sa njima.
- 59% poslodavaca smatra da radnici dobijaju zavovoljavajuću zdravstvenu zaštitu. Da je postojeći zdravstveni system dobar smatra 16% poslodavaca dok njih 23% smatra da je nezadovoljavajući.
- Kod cca 28% firmi broj radnika na bolovanju do 30 dana u odnosu na ukupan broj radnika prelazi 5%. Da standardne rezultate rada postižu njihovi radnici smatra 54% poslodavaca. Za većinu ispitanika, kvalitet obrazovnog sistema je zadovoljavajući. Adaptacija novih radnika kod većine firmi (53%) traje između 3-6 mjeseci.
- Kod 44% ispitanika sve kompetencije kod zapošljavanja imao je manji broj radnika (0-30%). 77% firmi nisu korisnici podsticaja za tehnološki razvoj kao ni za rast plata. Za 41% firmi period investiranja u povećanje produktivnosti bio bi 1-3 godine, dok za njih 34% period bi bio 3-5 godina.
- Da neformalna ekonomija veoma jako utiče na njihovo poslovanje smatra 70% ispitanika. Isti broj ispitanika smatra in da su radnici koji rade u sivoj/crnoj zoni diskriminirani. Velika većina ispitanika misli das u radnici koji rade u realnom sektoru u lošijoj poziciji u odnosu na radnike koji rade u javnom sektoru.
- 2-3 ispitanika u potpunosti zadovoljava potrebe za random snagom na domaćem tržištu. Oko 30% njih angažovalo je radnike iz inostranstva. Najmanje potreban profil radnika poslodavcima su nekvalifikovani i plukvalifikovani radnici te magistri i doktori nauka. 72% ispitanika tvrdi da u narednih godinu dana neće imati potrebe za angažmanom radnika iz inostranstva. Više od 83% ispitanika ne zna koliko vremena je potrebno za angažman radnika iz inostranstva.
- Za 2/3 anketiranih starost radnika ima visok značaj. Nacionalnost i vjeroispovjest radnika nema nikakav značaj poslodavcima.
- 56% ispitanika smatra da postoji diskriminacija kod zapodljavanja isključivo u javnom sektoru.
- 53% anketiranih tvrdi da njihovo poslovanje ne utiče na životnu sredinu. Za većinu ispitanika (75%) nivo osvještenosti zaposlenih o zaštiti životne sredine nije na visokom nivou.
- Troškovi energije za 54% ispitanika čine značaj dio troškova poslovanja, dok tek kod 15% njih ovi troškovi nemaju značajan uticaj na poslovanje.

- Nešto manje od 10% ispitanika upoznato je sa UNGPBHR, dok njih 66% uopšte nije upoznato sa ovim pojmom.
- Kod većine ispitanika (51%) od visokog je značaja (8-10) nivo poštovanja ljudskih prava kod njihovih kupaca/dobavljača. Otprilike za isti udio ispitanika (49%) od visokog je značaja (8-10) činjenica da njihovi kupci/dobavljači koriste zelene izvore energije.